03.09.24р. 25гр. укр. мова

Доброго дня. Тема уроку. Практична риторика. Суперечка як вид комунікації. Різновиди суперечки

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

Основний виклад матеріалу

1. Інтелектуальна розминка

► Прочитайте афоризми. Поясніть їхній зміст. Що об'єднує їх?

Людські суперечки нескінченні не тому, що неможливо знайти істину, а тому, що в суперечці шукають не істину, а самоствердження (*Буддійська мудрість*).

Не дозволяйте маленькій суперечці зруйнувати велику дружбу (*Далай Лама).*

2. Ознайомтеся з інформацією

Будь-яка суперечка побудована на зіткненні думок або позицій. Кожна сторона активно відстоює свої погляди й намагається розкритикувати погляди супротивника. Якщо немає такого зіткнення думок, то немає й самого спору. Так, наприклад, лекція, доповідь не є суперечками. Якщо висловлення думки з приводу якогось питання спрямоване на людей, які нейтрально або позитивно (тобто некритично) ставляться до неї, то немає ніяких підстав уважати це суперечкою.

Отже, **суперечка́** — це ситуація мовлення, де наявне активне ставлення до позиції співрозмовника, що виражається в її критичній оцінці. Обов'язковими учасниками суперечки є пропонент, опонент і аудиторія.

Пропонент — це той, хто висуває, обстоює деяку тезу. Без пропонента не може бути ані спору, ані аргументативного процесу, оскільки спірні питання не виникають самі собою, вони повинні бути кимось сформульовані й висунуті для обговорення. Пропонент може висловлювати власну думку або представляти колективну позицію з того чи того питання.

Опонент — другий обов'язковий учасник суперечки. Це той, хто заперечує, піддає сумніву слушність тези, яку висунув пропонент.

Аудиторія — третій колективний учасник суперечки. Це не пасивна маса людей, а колектив, який має свої переконання, свої позиції з приводу питання, що обговорюється. Вона є основним об'єктом аргументативного впливу в спорі.

Суперечка за формою може бути дискусією, полемікою, диспутом або дебатами.

Дискусія (від лат. *discussio* — дослідження, розгляд) — це публічна суперечка, мета якої полягає в з'ясуванні й порівнянні різних поглядів, у знаходженні

правильного розв'язання спірного питання, обговорення певної проблеми або групи питань чи одного дуже важливого питання з метою досягнення істини.

Дискусію можна також розглядати як своєрідний спосіб пізнання. Вона дозволяє краще зрозуміти те, що не є достатньо чітким і зрозумілим. Навіть якщо учасники дискусії не приходять до спільного висновку, усе ж таки взаєморозуміння між протилежними сторонами посилюється. Безпосередня мета дискусії — це досягнення згоди між учасниками суперечки стосовно проблеми, що обговорюється.

Дискусія ведеться за певними правилами і за згодою її учасників. Тема дискусії формулюється заздалегідь або до початку дискусії. Учасники її почергово висловлюють свої положення, думки, спростування, у результаті чого дискусія набуває логічного, зв'язного характеру. Мовні засоби дискутування мають бути прийнятними для всіх учасників дискусії, толерантними. Використання непередбачуваних засобів осуджується й може зупинити дискусію без висновків і завершення її. У зв'язку з цим застосування некоректних прийомів, спрямованих на обдурювання співрозмовника, у такій суперечці заборонене. У протилежному випадку дискусія може припинитися, і виникне конфліктна ситуація.

Полеміка (від грецьк. *polemikos* — ворожий, войовничий) — це суперечка, у якій є конфронтація, протистояння, протиборство сторін, ідей і думок. У зв'язку з цим її можна визначити як боротьбу принципово протилежних думок з якогось питання, як публічну суперечку з метою захисту, відстоювання свого погляду і спростування протилежного. Із цього визначення випливає суттєва різниця між полемікою, з одного боку, та дискусією, з другого. Якщо учасники дискусії або диспуту, відстоюючи протилежні думки, намагаються дійти згоди, якоїсь єдиної думки, знайти спільне рішення, установити істину, то мета полеміки зовсім інша. Тут потрібно отримати перемогу над супротивником, відстояти й захистити свою власну позицію. Прийоми, які застосовуються в полеміці, повинні бути коректними, однак на практиці в подібного типу суперечках часто застосовуються також некоректні прийоми.

Диспут (від лат. *disputo* — досліджую, сперечаюсь) та дебати (від франц. *Debate* — сперечатися) як види суперечки в літературі часто розглядаються як схожі поняття.

Характерні ознаки диспуту такі:

□ Диспут — це завжди публічна суперечка. Предметом диспуту як публічного спору виступає наукове або суспільно важливе питання.

□ Організаційні форми диспуту можуть бути різноманітними: обговорення дисертації, публічний захист тез тощо.

□ На відміну від дискусії диспут не тільки з'ясовує підстави, а й виявляє позиції сперечальників. Нерідко останнє в диспуті стає головним.

Диспут представляє собою заздалегідь підготовлену й проведену в певний час на обрану тему (наукову, політичну, літературну тощо) публічну суперечку між попередньо визначеними опонентами. Тема обирається така, яка містить у собі складну проблему, різні тлумачення або різновекторні шляхи її розв'язання. Саме тому не менше двох промовців повинні опонувати один одному, щоб усебічно висвітлити проблему і знайти шляхи її вирішення.

Дебати — це суперечки, які виникають під час обговорення доповідей, виступів на зборах, засіданнях, конференціях тощо. Мета дебатів — визначення ставлення учасників обговорення до спільних для всіх тез виступу, представлення своїх ідей, поглядів, концепцій, програм, свого бачення розв'язання важливих державних, громадських проблем на противагу іншій стороні (учаснику) дебатів.

«ЄДИНИЙ СПОСІБ ДОСЯГТИ КРАЩОГО РЕЗУЛЬТАТУ В СУПЕРЕЧЦІ — це ухилитися від суперечки» (*Дейл Карнегі*).

3. Виконайте тестові завдання

Учення про правила ведення суперечок називають:

Запитання 1

Учення про правила ведення суперечок називають?

варіанти відповідей:

- еристикою
- дискусією
- диспутом
- полемікою

Запитання 2

Процес пошуку істини, аргументоване відстоювання свого погляду на ту чи іншу проблему й спростування протилежних думок

варіанти відповідей:

- дискусія

- суперечка

- диспут

- полеміка

Запитання 3

Обговорення різними людьми певного суперечливого чи складного питання з метою спільного пошуку істини, вирішення проблеми, досягнення згоди між учасниками суперечки

варіанти відповідей:

- суперечка

- полеміка

- дискусія

- диспут

Запитання 4

Вид публічної суперечки, предметом якої є наукове або суспільно важливе питання

варіанти відповідей:

- полеміка

- дискусія

- суперечка

- диспут

Запитання 5

Різновид суперечки, метою якої є не досягнення згоди, а перемога над супротивником, утвердження власного погляду

варіанти відповідей:

- диспут

- полеміка

- суперечка

- дискусія

Запитання 6

Сукупність правил хорошого тону щодо стилю верхнього одягу й аксесуарів

варіанти відповідей:

- аргумент

- реклама

- дрес-код

- приклад

Запитання 7

Вкажіть правила, що відповідають веденню суперечки.

варіанти відповідей:

- Спочатку наводьте сильні аргументи, а потім слабкі.

- Спочатку наводьте слабкі аргументи, а потім сильні.

- Спростовуйте думку опонента фактами.

- Підвищуйте голос під час суперечки.

- Зберігайте спокій під час суперечки.

Запитання 8

Вказати правильні відповідності.

варіанти відповідей:

- Теза — думка, істинність якої треба довести.

- Аргументи — думки, істинність яких уже доведена чи перевірена; твердження, за допомогою яких оратор обґрунтовує тезу.

- Аргументи мають суперечити один одному.

- Джерела аргументів мають бути відомими й не обов`язково достовірними.

- Не обов`язково використовувати офіційні цифри.

Запитання 9

Плідно вести дискусію, переконувати аудиторію, вигравати суперечки допомагають

варіанти відповідей:

- безперервний сміх

- голосні відповіді

- зовнішній вигляд

- полемічні прийоми

Запитання 10

Не належать до полемічних прийомів

варіанти відповідей:

- гумор, іронія, сарказм

- не апелювати до публіки

- відтягування заперечення

- не посилатися на авторитети

- бумеранг

Домашнє завдання: опрацювати термінологію

Суперечка — драматична ситуація напруження в спілкуванні, породжена розбіжностями поглядів або інтересів співбесідників, мовне змагання, яке може призвести до конфлікту. Види суперечки: заради істини, заради перемоги над співбесідником, заради слухачів, заради власне суперечки.

Полеміка — гостре зіткнення позицій у спілкуванні, що виливається в мовну суперечку. Існують норми ведення полеміки, що убезпечують від грубості та образи людської гідності.

Дебати — обговорення, полеміка, які виникають після виступу.

Дискусія — публічне й часто конфліктне обговорення якоїсь проблеми.

Диспут — організована форма дискусії, інколи — із заздалегідь визначеними ролями.

► Творче завдання. Уявіть, що вам запропонували бути ведучими телепередачі «Говорить Україна», де ваші ровесники, запрошені в телестудію, обговорюють складні, суперечливі питання: про здоров'я, відповідальність, екологію. На наступний урок придумайте свою тему для дискусії і запитання до неї.

► Пошукове завдання. Знайдіть у творі художньої літератури приклад суперечки.